

دوشنبه 28 مهر 1393 - 07:42

همسایه‌ها در دام ایران هراسی غرب

نش‌زدایی با کشورهای منطقه در انتظار تدبیر دستگاه دیپلماسی است...

نش‌زدایی با کشورهای منطقه در انتظار تدبیر دستگاه دیپلماسی است
همسایه‌ها در دام ایران هراسی غرب

پیچیدگی تحولات منطقه از یک‌سو و تلاش‌های پنهان برای اختلاف‌افکنی میان کشورهای مسلمان از سوی دیگر، ضرورت توجه دستگاه دیپلماسی کشورمان به توسعه روابط کشورمان با همسایگان را دو چندان کرده است.

به گزارش جام‌جم، خرداد سال گذشته بود که حسن روحانی در اولین نشست خبری خود تنها سه روز پس از پیروزی‌اش در انتخابات، تاکید کرد: «اولویت دولت در سیاست خارجی، روابط دوستانه و نزدیک با همه همسایگان است. یعنی با 15 کشور همسایه، رابطه بسیار نزدیک با حُسن همجواری و دوستی و روابط متقابل بر اساس احترام و منافع متقابل خواهد بود»؛ با وجود این اکنون یک سال پس از روی کار آمدن دولت یازدهم، به نظر می‌رسد روابط تهران با برخی کشورهای منطقه، نیازمند مراقبت بیشتری است. اختلافات تهران با بعضی کشورهای اثرگذار منطقه از جمله ترکیه و عربستان بر سر بحران سوریه طی سال‌های اخیر باعث شده تا دست‌های پشت‌پرده برای برهم زدن روابط تهران و دیگر کشورهای مسلمان تلاش کرده و پروژه «ایران‌هراسی» خود را به پیش ببرند. هر چند طی ماه‌های اخیر، ایران برای بازگشت ثبات به منطقه تلاش‌های موثری کرده، اما رقابت‌های منطقه‌ای و دخالت‌های فرامنطقه‌ای، باعث ادامه موضع‌گیری‌های نامناسب سران بعضی کشورهای همسایه علیه کشورمان شده است.

ایران و عربستان؛ در مدار صفر درجه

از مصادیق این روابط نامناسب میان دو کشور مهم منطقه که در صورت همکاری بیشتر می‌توانند به ثبات خاورمیانه کمک کنند، مناسبات تهران و ریاض است. هرچند در یک سال اخیر دولت حسن روحانی گام‌هایی برای بهبود روابط با عربستان سعودی برداشته که مهم‌ترین آنها دیدار «ظریف» و «فیصل» در نیویورک بود، اما کشوری که پیش از این براساس اسناد افشا شده نهادهای امنیتی آمریکا، از ایران به‌عنوان «سرافعی» یاد کرده بود که باید «بُریده شود»، همچنان با عباراتی ناشایست از نقش تهران در ثبات منطقه یاد کرده و نشانه‌ای از پایان دادن به این نوع موضع‌گیری‌های خصمانه دیده نمی‌شود.

تازه‌ترین مواضع وزیر خارجه عربستان که نقش ایران در سوریه را «اشغالگر» خوانده بود، نشان می‌دهد ریاض مشغول بازی در زمینی است که سرویس‌های امنیتی قدرت‌های فرامنطقه‌ای قواعد آن را تنظیم کرده‌اند. حرکت ریاض در مسیر «واگرایی منطقه‌ای» وقتی معنادارتر می‌شود که صدور حکم اعدام برای یک روحانی شیعه، عملاً بر آتش بحران‌های منطقه‌ای دمیده و می‌تواند آن را تشدید کند. چنین رفتارهایی در کنار استفاده از سلاح نفت علیه تهران، پیچیدگی تحولات منطقه‌ای را بیشتر می‌کند.

ترکیه؛ متهمی که متهم می‌کند!

علاوه بر عربستان، روابط تهران و آنکارا نیز دستخوش فراز و نشیب‌های فراوانی است. ترکیه که نقشش در بحران سوریه پس از محاصره کوبانی برجسته‌تر شد، به دلیل نفوذ برخی جریان‌هایی که خواستار نزدیکی این کشور به ایران نیستند، علیه مقامات کشورمان موضع گرفته و رئیس‌جمهور این کشور مقامات ایران را در قبال تحولات منطقه متهم می‌کند. موضعی که با اعتراض شهروندان ترکیه و تاکید آنها بر حمایت از رهبر انقلاب اسلامی ایران همراه شد.

تازه‌ترین نشانه موضعگیری منفی ترکیه در قبال تهران، متهم کردن خبرنگار شبکه پرستی‌وی به جاسوسی است. اقدامی که نشان می‌دهد دست‌های پنهان، تلاش وسیعی را برای تیره کردن روابط تهران و آنکارا آغاز کرده‌اند و در این مسیر حتی از خبرسازی درباره مناسبات دو کشور دریغ نمی‌کنند. به همین دلیل است که علی بیگدلی سفیر کشورمان در آنکارا در گفت‌وگو با باشگاه خبرنگاران در واکنش به خبر احضارش به وزارت خارجه ترکیه گفت: این خبر ساختگی بوده و مشخص است که شرایط منطقه به نحوی است که بسیاری مایل نیستند روابط ایران و ترکیه خوب باشد و روال عادی خود را طی کند از این رو تلاش می‌کنند تا این روابط را برهم زنند.

هر چند در میانه پیچیدگی‌های منطقه، آنکارا باید با هوشیاری بیشتری مواضع خود را در ارتباط با تهران مدیریت کند، اما به نظر می‌رسد اشتباهات محاسباتی ترک‌ها در درک روند تحولات خاورمیانه و دخالت‌های پنهان لابی‌های ضد ایرانی، آنها را ناگزیر از برخی فرافکنی‌ها کرده است.

پاکستان؛ صادرکننده بی‌ثباتی!

اما این فقط ترکیه و عربستان- دو کشوری که خود را رقیب تهران در منطقه می‌دانند- نیستند که طی یک هفته اخیر موضعی انتقادی علیه کشورمان اتخاذ می‌کنند، بلکه پاکستان نیز که به سبب بحران‌های داخلی، مهد پرورش افراطی‌گری شده، واکنشی برخورد در قبال ناراضیتی تهران از مرزهای شرقی‌اش داشته و این نوع موضعگیری، زنگ خطر در رابطه با روابط تهران و اسلام‌آباد را به صدا درآورده است.

هفته گذشته، حمله اشرار به پاسگاه مرزی کشورمان به شهادت چند نفر از مرزبانان ایرانی منجر شد. بدیهی است برای ایران قابل قبول نیست تروریست‌ها با استفاده از ضعف اسلام‌آباد، جنوب شرقی کشورمان را ناامن کنند. با وجود این، نوع موضعگیری دستگاه دیپلماسی پاکستان در قبال تهران جالب توجه است: «ایران مشکلات خود را بیرون سازی نکند!»

واکنش ایران به این موضعگیری و اتفاقاتی از این دست احضار سفیر این کشور بوده، اما روشن نیست چنین احضارهایی بتواند بر چالش‌های مرزی موجود غلبه کند.

بهبود روابط با همسایگان، اولویت فراموش شده؟

از این قبیل موضعگیری‌ها آنقدر زیاد است که اشاره به همه آنها، جز تکرار مکررات نتیجه‌ای ندارد. مثلاً دیروز وزیر مشاور امور خارجه امارات تهران را متهم به دخالت در کشورهای عربی کرد و روز قبل آن نبیل‌العربی دبیرکل اتحادیه عرب، همین اتهام را تکرار کرده و وزارت خارجه بحرین هم هفته گذشته ایران را متهم به «تهدیدات خطرناک» و نیز «تحریکات سیاسی، مذهبی و رسانه‌ای» علیه این کشور کرده بود. روشن است که چنین موضعگیری‌هایی آن هم در شرایطی که قدرت ایران در خاورمیانه بیش از پیش افزایش یافته، ناشی از رقابت‌های منفی منطقه‌ای و نیز گرفتار شدن برخی کشورهای منطقه در دام «ایران هراسی» است. با این حال می‌توان این پرسش را مطرح کرد که دستگاه دیپلماسی کشورمان در برابر هجمه‌های منطقه‌ای چه برنامه‌ای داشته و تا چه اندازه توانسته است بهبود روابط با همسایگان را در اولویت قرار دهد؟

محمدحسن آصفری، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس در پاسخ به این پرسش جام‌جم، می‌گوید: «با این‌که دولت یازدهم اولویت خود را بهبود روابط با کشورهای خارجی اعلام کرده، اما هنوز نشانه‌ای از بهبود روابط با همسایگان نمی‌بینیم که سه دلیل را می‌توان برای این مشکل برشمرد. اول این‌که دیپلماسی ایران در قبال برخی تحولات منطقه شفاف نبوده و قادر به موج‌آفرینی نبوده‌ایم. دوم این‌که نمایندگان و سفرای ما در کشورهای منطقه نتوانسته‌اند گزارش‌های مناسبی را که نیاز بوده در اختیارمان قرار دهند و سوم هم این‌که بیشتر وقت سیاست خارجی ما صرف پرونده هسته‌ای و رابطه با کشورهای غربی شده و این درحالی است که همسایگان ما نقش مهمی در تحولات منطقه دارند. در همین ارتباط او پیشنهاد می‌کند: «دولت باید برنامه‌ریزی بیشتری برای توسعه روابط با کشورهای همسایه داشته و از ظرفیت همسایگان در تحولات جاری بیش از پیش استفاده کند.

مدیریت اختلافات تحمیلی

حشمت‌الله فلاحت‌پیشه، نماینده پیشین مجلس و تحلیلگر مسائل بین‌الملل اما ریشه اصلی روابط نامناسب ایران و همسایگان را نه ضعف دیپلماسی دولت، بلکه شرایط تحمیلی به سبب تحولات خاورمیانه می‌داند. او به جام‌جم می‌گوید: یکی از راهبردهای اعلامی آقای روحانی، بهبود روابط با همسایگان بود اما هم‌اکنون روابط ما با برخی از این همسایگان مانند ترکیه و عربستان

بدتر شده که این، به دلیل شرایط منطقه و بحران آفرینی داعش است. به گفته وی، ایران باید روابط خود را با آنکارا و ریاض مدیریت کرده و مانع از آن شود که مسائل فرامنطقه‌ای اهمیت همسایگان در راهبردهای دیپلماتیک دولت را کاهش دهد. فلاح‌پیشه با اشاره به نوسانات روابط ایران و ترکیه از دهه 90 میلادی تاکنون، می‌افزاید: روابط تهران و آنکارا پیش از این حتی تا سطح تنش‌های مرزی و درگیری‌های پاسگاهی نیز پیش رفت، اما دو کشور اختلافات خود را مدیریت کردند و اکنون نیز باید تلاش شود تا حوزه‌های تنش، کاهش یافته و تبدیل به چالش نشود.

هجمه افراطیون منطقه به جزیره ثبات خاورمیانه

از یاد نباید برد که حفظ ثبات کشور در منطقه پرآشوبی که با آن روبه‌رو هستیم، نیازمند افزایش هوشمندی دیپلماتیک و افزایش توان داخلی است. بر همین اساس تقویت اقتصادی کشور از یک‌سو و توسعه ظرفیت‌های دفاعی از سوی دیگر، می‌تواند ابزارهایی مهم برای حفظ جایگاه تهران در منطقه باشد. ورای این دو عامل اما بهبود روابط ایران با کشورهای منطقه و قدرت‌های فرامنطقه‌ای، می‌تواند پروژه ایران‌هراسی را که حسن روحانی در نیویورک به آن اشاره کرد، خنثی کند.

وزارت خارجه در یک سال گذشته بخوبی توانسته در حوزه بهبود روابط با کشورهای غربی و حفظ مناسبات با قدرت‌های شرقی وارد عمل شود. با این حال آنچه این روزها ضرورت آن بیش از پیش احساس می‌شود، بهبود و توسعه روابط با همسایگانی است که گاه تحت‌تاثیر القاءات خارجی، قادر به درک اهمیت «همگرایی منطقه‌ای» برای حفظ ثبات خاورمیانه نیستند. بی‌تردید نقش آفرینی بیشتر دستگاه دیپلماسی کشورمان در منطقه، مانع از آن می‌شود که یک کشور منطقه، تهران را متهم به اشغالگری کرده و کشوری دیگر اتهاماتی غیرمستند را به مقامات کشورمان منسوب کند. اگرچه رفت و آمدهای دیپلماتیک برخی مقامات همسایه طی این هفته و هفته‌های گذشته می‌تواند نشان‌دهنده اهمیت توسعه روابط با کشورهای منطقه برای تهران باشد، اما باید منتظر ماند و دید که این رفت و آمدها به کاهش سطح تنش با کشورهای متأثر از لابی‌های ضد ایران خواهد انجامید یا نه؟

روحانی در دیدار وزیر دفاع لبنان:

وحدت و امنیت لبنان خواست ایران است

ناتوانی ائتلاف عربی - آمریکایی علیه داعش در تامین امنیت کشورهای خاورمیانه باعث شده است تا تهران به کانون هماهنگی‌های منطقه‌ای برای مبارزه با تروریسم تبدیل شود.

بر همین اساس پس از آن‌که سمیر مقبل وزیر دفاع لبنان به ایران آمد تا درباره دریافت هدیه نظامی کشورمان به ارتش این کشور رایزنی کند، امشب نوبت نخست‌وزیر عراق است تا با سفر به تهران، به رایزنی با مقامات کشورمان بپردازد. در بیانیه دفتر نخست‌وزیری عراق آمده است که سفر یکروزه حیدر العبادی به ایران در چارچوب یکپارچه شدن تلاش منطقه و جهان برای کمک به عراق در مبارزه بر ضد داعش صورت می‌گیرد. این در حالی است که فرستاده ویژه دبیر کل سازمان ملل در امور سوریه نیز دیروز در تهران با مقامات کشورمان رایزنی کرد. حمید ابوطالبی، معاون سیاسی دفتر رئیس‌جمهور دیروز در صفحه توئیتر خود در توضیح سفرهای دیپلماتیک این هفته برخی مقامات کشورهای همسایه به کشورمان نوشت: «جهان پذیرفته راه ثبات و امنیت منطقه، از پایتخت بزرگ‌ترین قدرت منطقه - تهران - می‌گذرد.» او یادآور شد: «روحانی این روزها ارتقای امنیت منطقه‌ای و ثبات را از فلسطین تا قفقاز و آسیای میانه، اصلی‌ترین تحرک دیپلماتیک خود می‌داند.»

به این ترتیب، همزمان با تشدید تلاش‌ها برای تخریب روابط تهران با همسایگانش، راهبرد تهران برای اعتمادزایی، برداشتن گام‌هایی عملی در مسیر بازگرداندن ثبات به منطقه و مهار افراطی‌گری است. گام‌هایی که برخی همسایگان برای همراهی با آن نیازمند هوشیاری بیشتری هستند.

روحانی: کشورهای منطقه متحد شوند

در همین راستا رئیس‌جمهور کشورمان دیروز در دیدار سمیر مقبل، معاون نخست‌وزیر و وزیر دفاع لبنان اظهار کرد: جمهوری اسلامی ایران معتقد است که باید گروه‌های تروریستی از منطقه بیرون رانده شده و جلوی فعالیت‌های جنایتکارانه آنها گرفته شود و در این باره ضرورت دارد همه کشورهای منطقه با یکدیگر متحد شوند. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، حسن روحانی تصریح کرد: جمهوری اسلامی ایران از ملت‌های منطقه از جمله ملت سوریه، لبنان، عراق و دیگر ملت‌هایی که در حال جنگ با تروریسم هستند، حمایت کرده و به این حمایت‌ها ادامه خواهد داد. وی تاکید کرد: وحدت و امنیت لبنان خواست ایران است.

سمیر مقبل، معاون نخست‌وزیر و وزیر دفاع لبنان نیز اظهار کرد: امروز در کنار دشمن صهیونیستی دشمن دیگری در منطقه ایجاد شده است و آن گروه‌های تروریستی و تکفیری است.

وزیر دفاع لبنان دیروز همچنین با دبیر شورای عالی امنیت ملی کشورمان دیدار کرد.

رایزنی‌های نماینده بان کی‌مون در تهران

دمیستورا، نماینده دبیرکل سازمان ملل متحد در امور سوریه هم که دیروز به تهران آمده بود در گفت‌وگو با مقامات کشورمان به بررسی آخرین تحولات سوریه و منطقه پرداخت.

به گزارش اداره کل دیپلماسی رسانه‌ای وزارت امور خارجه، در دیداری که میان دمیستورا و محمدجواد ظریف، وزیر خارجه کشورمان برگزار شد طرفین با بیان خطر داعش و گسترش خشونت و تروریسم در منطقه، همچنین بر ضرورت تلاش بازیگران مهم منطقه‌ای و بین‌المللی برای دستیابی به راه‌حل سیاسی براساس حقایق در صحنه سوریه تاکید کردند.

ولایتی: ادامه بحران سوریه به ضرر منطقه است

رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام هم در دیدار دمیستورا گفت: سوریه به موضوع مهمی تبدیل شده و ادامه بحران این کشور به ضرر منطقه است.

به گزارش ایرنا، علی‌اکبر ولایتی گفت: باید هر چه سریع‌تر بحران در منطقه متوقف و راه‌حل مسالمت‌آمیز و سیاسی برای حل بحران پیدا شود. ولایتی اظهار کرد: آنچه در سوریه می‌گذرد عجیب و بدون هیچ مشابهی در تاریخ است زیرا یک کشور مستقل با دولت مستقل، از سوی خارجی‌ها مورد حمله قرار گرفته و مردم آن نیز هر روز متحمل رنج زیادی می‌شوند و حاکمیت کشور نقض می‌شود. وی ادامه داد: همچنین هر روز تروریست‌ها و معارضان تجهیز و مورد آموزش قرار می‌گیرند.

فرستاده ویژه دبیرکل سازمان ملل در امور سوریه نیز در این دیدار گفت: سفر من به جمهوری اسلامی ایران برای موضوع بسیار مهم جهانی یعنی سوریه بوده است و معتقدم اگر بحران ادامه پیدا کند به ضرر منطقه است. استفان دمیستورا اظهار کرد: نباید فرصت‌ها از دست رود، زیرا تاکنون کنفرانس‌های زیادی برای حل بحران سوریه تشکیل شده و نتیجه آنچنانی نداشته است. همچنین ولایتی در جمع خبرنگاران درباره مواضع ترکیه نسبت به سوریه گفت: ما از کشورهای همسایه سوریه از جمله ترکیه می‌خواهیم که به دنبال راه‌حل سیاسی باشند و از دخالت در امور کشورهای دیگر جلوگیری کنند.

مصطفی انتظاری هروی / گروه سیاسی